

Madde Bağımlılığı
DERSİN İÇERİĞİ

Sinir Sistemi

Sinapslar ve Nörohormonlar

Madde Bağımlılığı

Kimyasalların SSS'deki Etkisi

Nöron-Beyin hücresi

Dendrit – Nöronun elektriksel iletiyi alan kısmı

Akson – Nöronun elektriksel iletiyi dendritden ileten kısmı

Sinaps – Bir nöronun akson diğer nöronun dendriti arasında reseptör bölgesinde bulunmaktadır.

Sinir Sistemi

Sinapslar ve Nörohormonlar

Madde Bağımlılığı

Bilinen 50 kadar nörotransmitter vardır

Major nörotransmitterler

Glutamat, aspartam

Monoaminler: dopamin (DA), epinefrin (adrenaline),

Serotonin, asetilkolin, adenozin, nitrik oksit.

Nöronlar

Nötransmitterler endojen kimyasallardır ve nöronlar arası haberleşmeyi sağlarlar.

Asetilkolin: Bu, mide-bağırsak sisteminin kasları dahil olmak üzere kas uyarımından sorumludur. Aynı zamanda duyuşal nöronlar ve otonom sinir sisteminde bulunmaktadır.

Dopamin: Yeme zevkleri ile ilgisinin nispeten az olduğu tespit edilmiştir. Nikotinin yaptığı gibi kokain, afyon, eroin ve alkol gibi ilaçlar, dopamin düzeylerini artırmaktadır.

Endorfin

Ağrı azalması ve mutluluk ile ilgilidir. Opioid ilaçlar endorfin reseptörlerine bağlanarak çalışır.

Serotonin

Serotonin duygu durumu ile yakından ilgili olduğu tespit edilmiş bir inhibitör nörotransmitter olup, çok az serotonin düzeyinin öfke kontrolü, obsesif-kompulsif bozukluk ve intihar ile ilgili sorunlar ve depresyona yol açtığı gösterilmiştir. Çok azı ayrıca depresyon ve diğer duygusal bozukluklar ile ilişkili iştah artışına ve uyku bozukluklarına yol açmaktadır (karbonhidrat nişastalı gıdalar) Serotonin ayrıca algılamada önemli bir rol oynar.

Dopamin gibi bir nörotransmittere neden gereksinim duyarız?

Sinir sistemi
Sinapslar ve nörohormonlar
Madde bağımlılığı

Bilim adamlarına göre bağımlılığın master molekülü nedir ve nerede üretilir?

Bağımlılığın Fizyolojisi

Madde sinapslardaki dopamin miktarını artırmakta

Artan dopamin mutluluk hissinin artmasıyla sonuçlanıyor.

Sinir sistemi bu duruma dopamin reseptörlerinin sayısının azaltılması şeklinde cevap veriyor.

Bağımlı aynı duyguyu yaşamak için daha fazla ilaç almak durumunda kalıyor.

Madde Bağımlılığı

Genelleme yapılmamakla birlikte

Suç işleme eğilimi olan kişilerde

Nörotransmitter eksikliği

Genetik bazlı olabilir

Bağımlılık Süreci

Maruziyet: Maddenin sunumu

Bağımlılık: Zaman, enerji ve para harcama

Kontrol Kaybı: Hareketleri kontrol edememe

Madde Bağımlılığı

Bazı kimyasal maddelerin “keyif almak, sıkıntılardan kurtulmak” gibi düşüncelerle kişilerin davranış ve duygularında olan değişiklik ve o ilacın kullanıma olan bağımlılığıdır.

Bağımlılık yapan psikoaktif maddelere basında ve yasal metinlerde **uyuşturucu** veya **narkotikler** adı verilir.

Bağımlılıkla İlgili Temel Kavramlar

İlacın tıbbi endikasyon dışında veya o toplumun kültürel ve sosyal yapısına uymayan şekilde kullanılması “*madde suistimali*” olarak tanımlanır.

Fiziksel bağımlılık “ilaca maruz kalma sonucu, özellikle sinir sistemi normal fonksiyonlarını yerine getirmesi için ilaca gereksinim duymadır.”

Psikişik bağımlılık “ilaca karşı ruhsal zorunluluk duyma halidir”

Tolerans “kimyasal maddenin veya ilacın beklenen etkisine göre cevabın azalmasıdır. İstenilen cevabı alabilmesi için doz artırılmaktadır.”

Bağımlılığa Yol Açan Etkenler

Kimyasal maddenin pekiştiri yapması

Kullanıcının kişisel özellikleri-Genetik faktörler

Çevresel (sosyal-kültürel etkenler)

Maddenin Pekiştirici Yapması

Maddenin oluşturduğu keyif artmasına **pozitif pekiştirici** adı verilir. Bu kişinin ilaç alma davranışını teşvik eden bir durumdur.

Bağımlılık oluşturan maddeyi kesmenin keyifte yapacağı azalma sonucunda bağımlılığın maddeyi almaya devam etmesine **negatif pekiştirici** adı verilir.

SSS depresanlarına (eroin,alkol ve uyku ilaçları gibi) bağımlılarda maddenin kesilmesine bağlı olarak gelişen olumsuz tablo **yoksunluk (abstinens) sendromu** olarak isimlendirilir.

Kullanıcının Kişisel Özelliklerinin Bağımlılık Oluşmasındaki Önemi
(Predispozisyon)

Alkolik anne ve babaya sahip bebeklerin ileriki yaşlarda alkole bağımlılık geliştirme potansiyelleri toplumun diğer bireylerinden daha yüksektir.

ETOH'ı asetaldehit basamağında yıkımlayan ALDH2 mutantını taşıyan kişilerde sorun vardır.

Predispozisyonda insanın kişilik yapısı da bir dereceye kadar önem taşımaktadır. Asi karakterli, agresif, sorumluluk duygusu gelişmemiş, motivasyonu ve kişisel onur duygusu düşük, ailesinden çok arkadaşlarına bağlanma eğilimi olan kişiler bağımlılık oluşturmaya daha yatkındırlar.

Sosyokültürel Etkenler

Kişinin predispozisyonu yanında,onun içinde bulunduğu toplumunda etkisi vardır.

Bazı toplumlarda veya toplumların belirli kesimlerinde bağımlılık yapan maddelerin veya bitki kısımlarının bireysel veya toplu halde kullanılması.

Batı ülkelerinde alkollü içki kullanılması

Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde,kırsal alanlarda çalışan kişiler, o bölgelerde yetişen koka yapraklarını günlük işleri arasında çiğnerler.

Yemende khat çiğnenmesi sosyal bir gelenek olarak toplu halde yapılır.

Diğer Etmenler

Keyif, ferahlık ve gevşeme duyumsamak gereksinimi

Güncel sıkıntılardan ve korkulardan kurtulmak

Yeni zevkler ve yeni eğlenceler aramak

İlacın etkisi hakkındaki merakını gidermek

Bilincini genişletmek

Ruhi çöküşte ve pısrıklıktan kurtulmak

Çevrenin ve geleneklerin baskısından kurtulmak

Çevreye özenme ve uyma

Sevip bağlandığı kişiler tarafından reddedilmek

Sorumlulukların baskısından kurtulmak

İLAÇ BAĞIMLILIĞINDA KİŞİSEL VE SOSYAL ZARAR

Madde suiistimali kiři, çevresindekiler ve toplum için önemli zararlara yol açar.
Kiři kaza (trafik ve iş kazaları gibi) yapmaya elverişli duruma gelebilir.
Kişisel hijyenini ve beslenmesini ihmal eder.
Steriliteye dikkat etmeme sonucu bakteriyel pnömoni ve sepsis, hepatit B ve C ve AIDS gibi enfeksiyonlar meydana gelebilir.
Kiři işini ihmal edebilir ve suç işleme eğilimine girebilir.

Bağımlılık Yapan Maddelerin Sınıflandırılması

- MSS Stimülanları
- Halusinojenler
- Esrar
- Opium alkaloidleri ve diğer narkotik analjezikler
- Sedatif Hipnotikler
- Etil Alkol
- Uçucu Çözücüler
- Tütün
- Diğer Bağımlılık Türleri

WHO sınıflaması

SSS Depresanları (barbituratlar, benzodiazepinler; alprazolam, diazepam, clonazepam, lorazepam, midazolam), alcohol, and gamma hydroxybutyrate (GHB, alkol).

Stimulanlar (kokain, krak kokaine, amfetamin, metamfetamin.

Halusinojenler (psilosibin- sihirli mantarlarda bulunur, liserjik asit dietil amid (LSD), peyote, and dimetiltriptamin (DMT).

Opioidlereroin, kodein, morfin, fentanil, hidrokodon, oksikodon, buprenorfin ve metadon.

Uçucu maddeler

Esrar

Yeni fizyoaktif maddeler(sentetik kannabinoidler, sentetik kationonlar, ketamin, piperazinler, bitki bazlı maddeler khat and kratom.

Bağımlılık Yapan Maddeler Etkilerine Göre

SSS Depresanları

SSS Stimulanları

Halusinojenler

Sokak İlaçları

SSS Depresanları

SSS fonksiyonlarını genel olarak deprese eden maddelerdir.

SSS Depresanları normal beyinin fonksiyonlarını yavaşlatan ilaçlardır.

Depresanlar sedasyonu, kas gevşemesini ve uyuşukluğu indüklemek için kullanılan ilaçlardır.

Depresanların Yan Etkileri

SSS Depresanları organizmayı,

Refleksleri yavaşlatarak

Konsantrasyonu ve muhakemeyi bozarak

Koordinasyon kaybı

Öfori yada depresyon gibi duyguların oluşması
şeklinde etkilerler

SSS Depresanları

Alkol (En fazla kullanılan depresan)

Barbituratlar – Sedatif yada anestezi olarak kullanılırlar.

Benzodiazepinler – Düşük dozlarda sedatif yüksek dozlarda hipnotik olarak kullanılırlar. Örn:

Rohypnol ve Valium .

SSS STİMULANLARI

Stimulanlar ne yapar?

SSS'nin fonksiyonlarını hızlandıran ilaçlardır.

Sıklıkla öfori hissi ve enerji artışına neden olurlar.

Özgüven ve motivasyonu arttırırlar.

Stimulanlar sıklıkla diyetlerde iştah azaltıcı olarak kullanılırlar.

Yan Etkileri

Kalp ve solunum hızında artış

Kan basıncında artış

İştah azalması

Bulantı/Kusma

Koordinasyon kaybı

Anksiyete artması

Bilinç kaybı / baygınlık

Stimulanlar

Kafein – En fazla kullanılan.

Ritalin – Ritalin ve diğer bazı stimulanlar çocuklarda DEHA tedavisinde reçetelendirilirler.

Amfetaminler– Bazı amfetaminler narkolepsi ve ciddi obezite tedavisinde kullanılırlar.

Methamfetamine

Kokain

Krak Kokain

Khat

Kafein

Birleşik Devletlerde en popüler ve en çok tüketilen ilaç

Kafein, kahve, çay ve çikolata gibi bitki ürünlerinde bulunan ksantinler adlı kimyasal aileden türemiştir. Zihinsel uyanıklığı artırır ve yorgunluk hissini azaltır.

Yan etkiler, uyanıklık, uykusuzluk, düzensiz kalp atışı, baş dönmesi, bulantı, hazımsızlık, hafif deliryum ve mide ekşimesi

Kafein İçeriklerinin Karşılaştırılması

Halusinojenler

Halusinojenler halusinasyon oluşturan maddelerdir.

Kullanıcılar görmedikleri yada duymadıkları bir şeyin olduğuna inanırlar.
Kullanıcının gerçek algısını değiştirirler.

Halusinojenlerin Yan Etkileri

Kas seyirmeleri
Pupillerde genişleme
Tremorlar
Bulantı
kalp hızı/ kan basıncı artışı
Ciddi anksiyete , panik ataklar, paranoyalar korkunç halusinasyonlar, çıldırmaya kadar giden hisler

Halusinojenik Maddeler

LSD
Psilosibin (Sihirli Mantarlar)
Meskalin
Fensiklidin (PCP)
MDMA (Ektazi)
Ketamin (Special K)
Peyote
N,N-dimetiltriptamin (DMT)
Sokak İlaçları Nelerdir
Diğer maddelerin kimyasal yapısına benzerler.
Kötü üretim yerlerinde üretilirler
Sokak İlaçları
MDMA (Ektazi) – Halusinojenik Stimulan
MDA – Halusinojenik Stimulan
Rohipnol – Depresan
GHB - Depresan
Ketamin – Depresan
Sentetik Opioidler - Depresan
PCP – Halusinojen
Efedrine – Stimulant
Sokak İlaçlarının Yan Etkileri
Öfori hissi
Ciddi davranış değişiklikleri
Anksiyete yada depresyon periyodları
Pupillerde genişleme
Uykusuzluk yada ciddi yorgunluk
Vücut ısısında ciddi artış

TÜTÜN TİPİ BAĞIMLILIK

Tütün bitkisi (Nikotina tabacum) içinde çeşitli psikoaktif uyuşturucular bulunan bir maddedir.

Tütün ürünleri içinde 4000'e yakın kimyasal madde vardır. Sigara bu bitkinin kurutulmuş yapraklarından elde edilir.

Duman içinde bağımlılık oluşturan etken nikotindir.

Nikotin morfin, kokain ve amfetamin gibi güçlü bağımlılık yapıcı ilaçlara göre zayıf bir pekiştiricidir.

Nikotin insanlarda esas olarak psikostimulan etki yapar. Bu pekiştri indirekt olarak beyinde dopaminerjik sistemin uyarılması ile ilgilidir.

Elektronik Sigaralar

İçinde nikotin içeren sıvı solusyon bulunan bir cihazdır. Isıtıldığında buhar haline dönerek nikotin alımını sağlar. Geleneksel kullanımdan daha az zararlı olduğu bildirilmektedir,

500 e yakın marka 1000 koku çeşidi

Çok fazla çeşidi olup kalite kontrol standardı yoktur.

Yardımcı maddeler ile ilgili

Hiçbir denetleme ya da açıklama yoktur.

Propilen glikolün inhalasyon ile güvenli kullanımı bildirilmemiştir.

Kullanılan aromalar inhalasyon için denenmemiş

nikotin seviyeleri geniş ölçüde değişebilmekte

Bağımlılık özellikleri artırmak için diğer kimyasal maddeler (Örneğin, pirazin gibi) ilave edilebilir.

Sigara kullanımını bırakmada başarılı olmadığı bildirilmektedir.

TEDAVİ

Madde bağımlılığı hipertansiyon, diyabet ve astım gibi kronik bir hastalıktır

TEDAVİ